

Eugenikai Házassági Tanácsadás

ÍRTA:

DR. DOBÁK FERENC

A MAGÁNALKALMAZOTTAK BIZTOSÍTÓ INTEZETE
OSZTÁLYVEZETŐ H. ORVOSA
BELGYÓGYÁSZ ÉS IDEGORVOS

B u d a p e s t , 1935

Felelős kiadó: Dr. Dobák Ferenc.

PALLAS IKOD. ÉS NYOMDAI R.-T., Budapest, V., Honvéd-u. 10.
felelős: Tiringer Károly igazgató.) — Távbeszélő: 20-5-67, 20-5-68, 20-5-69.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim !

Van egy régi szólás-mondás, mely szerint a házasságok az égben köttetnek. Ez azon életfelfogáshoz tartozik, hogy a sors könyvében mindenkinek a végzete előre meg van írva, így a házasulandóké is. Nem véletlen tehát a szerelem és a házasság is olyan elkerülhetetlen fátum azoknak, akiket az Ég egymásnak szánt, hogy azt megmásítani nem áll módjukban.

Ezzel a felfogással szemben vannak természetesen modernebb elméletek is, amelyek nemcsak bölcséleti, hanem tudományos alapon nyugodnak és igyekeznek az égi végzetszerűséget bizonyos fajjavítási mozgalommal földibb és realisabb irányba terelni. Ez a fajjavítási, vagy fajnemesítési mozgalom az eugenika. Az orvostudomány az engenika terén az utóbbi évek alatt, Óriási haladást ért el. Ennek a haladásnak éles reflektorfényével szeretnék rávilágítani azokra a végzetszerű veszedelmekre, melyek a szerelmesszívű ifjú házasulandókat fenyegetik. Meg kell ismerni a végzetet, ami más szóval annyit jelent, hogy ismerni kell a természeti törvényt, mert ami tudatos, az többé nem végzetszerű. Végzetünk ellen harcolni annyi, mint küzdeni a tudatlanság ellen. Az utóbbi években az átöröklés tana hihetetlen fejlődésnek indult és a betegségek öröklődési törvényének megismerésével az öröklődés ténye elvesztette titokzatos végzetszerű voltát.

A házasságkötés, a családalapítás és az utódok felnevelése életünk legfontosabb és legszebb célja. Magunk helyett teljes értékű utódokat kell arra a

helyre állítani, melyet részünkre a sors kijelölt. Rendkívül nagy jelentőségű az, egyén és a család, valamint a nemzet szempontjából, hogy az utódok valóban teljes értékű emberek, testileg és szellemileg egészségesek legyenek. A világháború óta egész Európában elszaporodtak a testileg és szellemileg csökkent értékű, terhelt és beteg utódok, akik nemcsak a családnak, hanem az államnak is csak szerencsétlenséget, terhet és anyagi kárt jelentenek. Mivel ezen betegségek legnagyobb része átörökléssel vagy fertőzéssel a szülők útján jutott az utódokra, ezen ártalmaknak az utódokra való átviteléért maguk a szülők felelősek.

Az eugenika vagy fajnemesítés mozgalma foglalkozik, azzal, hogy a szülőket és a gyermekeket az ilyen csapástól megvédje és testben és lélekben egészségesebb, erőteljesebb jövőző nemzedéket hozzon létre. Már a legrégebbi korban találunk törvényeket, amelyek a faj egészségének megóvását szolgálják. Még a legkíméletlenebb eszközöktől sem riadtak vissza, hogy megóvják a fajt az elkorcsosodástól. Gondoljunk a spártai Taigetosra, a nyomorék újszülöttek vesztőhelyére. A rómaiaknál is olyan fajnemesítő öntudat uralkodott, mint a görögöknél. A római jog a családanya tetszésére bízta, hogy újszülött gyermekének felnevelését vállalja, vagy veszni hagyja. Azonban az ókorban is gondoskodtak a régi görögök humánusabb eljárásról a faj egészségének megóvása érdekében. Ilyenek tekinthetők bizonyos házassági tilalmiak, amelyeket minden kultúrnépnel a hinduknál, a babyloniaiaknál és a zsidóknál megtaláltak a legrégebbi időktől napjainkig. Plato ideális államának egyik sarkalatos pontja a házasságok eugenikai szabályozása, amelyben kívánatosnak tartja, hogy az államban a legderékabb férfiak és nők hozzák létre az utódokat. (Szükségesnek tartja, hogy a házasságban keveredjenek az ellentétes jellemek, mert a jellemkülönbségek nemzedékeken keresztül a veszedelmes szélsőség fokozódhatnak).

A pogány kultúra helyébe lépő kereszténység a korcsok kiküszöbölésére nem alkalmazta a pogány rómaiak kegyetlen módszereit, hanem szeretettel gyámolítja a nyomorék és beteg embert is. Krisztus a nyomorék kisgyermeket nem vitte ki a Taigetosra, hanem keblére ölelte, meggyógyította és példaképpül állította. A kath. egyház a trienti zsinaton bámulatos pontossággal dolgozta ki a házassági előírásokat. Ezen házassági akadályok felállításában határozott fajegészségügyi vonatkozások vezették. (Elmebaj, korhiány, vérrokonság és büntény, stb.)

A modern eugénika megalapítója Galton Ferenc a londoni egyetem tanára és Mendel Gergely kortársa volt. 1822-ben született s csaknem 90 évet élt. Leghíresebb munkájában hasznavehető és értékes polgárok kitermelését tűzte ki célul. Angolos gyakorlatiassággal azt remélte, hogy a fajnemesítés segítségével sikerülni fog a mai átlagos tehetséget a ma kiváló tehetségűek színvonalára emelni, ami óriási előhaladás lenne. Okulva az örökléstan által kiderített törvényeken, az emberiség szaporodásából a beteg, vagy a betegsége hajlamos ember kiselejtését hangsúlyozza, azáltal, hogy az emberek házasságkötését fajnemesítőleg igyekszik befolyásolni.

Galtonnak kortársa volt Mendel Gergely brünni, Ágostonrendi szerzetes, aki virágos kertjének ápolása közben valósággal játszva fedezte fel az átöröklés törvényét. Átöröklés alatt értjük azt a tényt, hogy az utódoik a szülőkhöz hasonlítanak. Mendel a mexikói csodavirág piros és fehér virágait keresztezte s ezután $\frac{2}{4}$ részben rózsaszín, $\frac{1}{4}$ részben fehér és $\frac{1}{4}$ részben piros virágokat kapott. Sokszor ismételte kísérletét és az eredmény mindig azonos volt. így állította fel a Mendel-féle törvényeket, amelyek közül a legfontosabb, hogy a különböző fajták kereszteződése alkalmával a szülők eredeti sajátosságai a második nemzedékben ismét megjelennek a maguk eredeti tisztaságában. Az átöröklés lényege abban áll, hogy az örökölt tulajdonságok igen kis anyagi részecskék

öröklési tényezők a gének útján mennek át egyik nemzedékről a másikra. Az átöröklés tüneménye tehát annyit jelent, mint azonos öröklődő tényezőknek, azonos géneknek jelenléte az elődökben és az utódokban.

Az átöröklés domináns uralkodó, vagy recesszív rejtett formában jelentkezhet. Domináns formánál az átöröklés megszakítás nélküli, nemzedékről-nemzedékre megy át. Recesszív formánál az átöröklés ugrás-szerű, vagyis egészségesnek látszó nemzedék közbeiktatásával történik. Az öröklési törvények rendkívüli fontossággal bírnak a házassági tanácsadásban. A házassági tanácsadás az eugénika morális hatású eszközei közé tartozik. *Lényege az, hogy a faj egészségének megjavítása céljából a házastársakat úgy válassza ki, hogy minél jobban kiküszöbölődjék a beteges átöröklési anyag és felhalmozódjanak az értékes hajlamok.* Ez a pozitív eugénika. A modern eugénika ettől a kiselejtezéstől várja az emberiség tökéletesítését. A negatív eugénika egyik formája, amikor az orvostudomány a csökkent értékű vagy öröklékeny betegségben szenvedők házasságát megakadályozni törekszik.

Az önkéntes házassági tanácsadás elterjedése megfelelő szakorvosi vizsgálattal igen sok családi bajnak és egyéni szerencsétlenségnek vehetné az elejét, ennek azonban jóval az esküvő előtt kell megtörténni, amikor még csak ébredezik a komolyabb vonzalom egymás iránt. Halálos szerelem idején a házassági tanácsadás mindig eredménytelen. Ilyenkor sohasem sikerült a házasságra lépőket lelki higiéniai vagy fajnemesítési tanácsokkal elhatározásuktól eltéríteni.

A házasság előtti tanácsadás számos, a házasságra képtelenné tevő fejlődési rendellenességet, idült fertőző bajt, t. b. c, vérhaj, azonkívül szív és vesebajt az anyagcsere és vérképző szervek megbetegedését, valamint elme és idegbajokat felfedezvén sok szerencsétlen házasságot akadályozna meg

és sok betegen született egyén kálváriájának vehetné elejét. Sokszor már az is elegendő, ha a jegyespárokat vagy a szülőket felvilágosítjuk a meglevő betegségről és annak következményeiről. Ha azután a házasságra lépő kigyógyult fertőző bajából, engedélyt kaphat a házasságra. Ha gyógyíthatatlan betegség áll fenn és a szakorvosi vélemény szigorú házassági tilalmat ír elő, az ilyenkor előálló érzelmi összeütközés még mindig sokkal kevesebb rázkódjárt, mint a házasságkötés után kiderülő jóvátehetetlen hiba. Ezért már az iskolák egészségtanába kell beilleszteni a fajegészségtan alap-elemeit. Az örökléstan ismeretek és eugénikai törekvések megismerése, fogékonnyá teszi az ifjúság gondolkodását és a jövő nemzedéknek a házastárs kiválasztásánál nemcsak azt kell nézni, hogy milyen szép és milyen gazdag a kiszemelt jegyes-társ, hanem, hogy milyen az- egészségi állapota és milyen testi és lelki tulajdonságokat örökölt elődei-től. Csak most látjuk, milyen mélyen gyökerezik a magyar fajban az eugénikai öntudat. Mutatj a az a régi közmondás, „nézd meg az anyját és vedd el a lányát”. A testileg és lelkileg egészséges szülőktől származó utódok is mind egészségesek lesznek.

A jegyespárok egészségi állapotának, valamint a felmenő ág, az elődök bajainak és az átöröklési törvény ismerete alapján, nagy valószínűséggel meg tudjuk mondani, hogy egészséges vagy beteg utó-dokat várhatunk-e. Az átöröklés törvényét azonban nem lehet oly egyszerűen alkalmazni, mint a növényvilágban a Mendel-féle szabályt. A célszerű házassági tanácsadásban a legfontosabb az eugénikai családi kutatás. Ha egy család nemzetségfáját pon-tosan ismerjük, akkor tudunk az örökölt tulajdon-ságokra vagy öröklődő értékekre is következtetni. A családi kutatásnak igen nagy fontossága van az elme és idegbajok öröklése miatt. Nem szabad tehát a házasság kötésénél, ennél a nemzedékek boldogsá-gát súlyosan érintő döntésnél, a tapasztalatlan háza-

sulandó ifjúságot tanácstalanul magára hagyni. Igen nagy szükség van házassági tanácsadó állomásokra, ahol komoly és lelkiismeretes szakemberek, speciálisan képzett orvosok adnak eugenikai tanácsot a hozzá fordulóknak. A házassági tanácsadás igen fiatal intézmény. Az első tanácsadó állomást 1917-ben Berlinben állították fel. Ezt követte 1924-ben a bécsi. Magyarországon az Országos Szociálpolitikai intézet újpesti házassági tanácsadója a legrégebb. Jelenleg a legtöbb európai államban számos tanácsadó állomás működik. Törökországban körülbelül 2 év előtt törvénybe iktatták a házasság előtti kötelező orvosi vizsgálatot. Találunk házassági tanácsadókat Amerikában, sőt Japánban is. Magában Tokióban 68 ilyen állomás van, amelyek valóságos állami házasságközvetítő intézetek. Az Országos Szociálpolitikai Intézet tanácsadójában 1933. júniusig 1 és $\frac{1}{4}$ év alatt összesen 738 házasulandó jelentkezett, akik közül házasságra alkalmatlanná tevő betegségben szenvedett minden, ötödik férfi és minden 13-ik nő. Ez is azt mutatja, hogy nemcsak jámbor óhajítás a házasság előtti orvosi vizsgálat. Legújabbán az óbudai és a XI. kerületi cisztercita, továbbá a józsefvárosi és a terézvárosi plébánián állítottak fel házassági tanácsadót és tájékoztató irodát, ahol lelkiismeretes orvosok vezetik a rendeléseket.

Igen t. Hölgyeim és Uraim!

A mindannapi tapasztalat bizonyítja, hogy igen sok lelki betegség vezethető vissza olyan kedvezőtlen behatásokra, melyek a fejlődő életre károsan hatnak. Pl. az ember életpályája igen sok öröm forrása lehet, de viszont sok belső összeütközésnek is lehet az oka. Igen szomorú, ha az ember olyan pályán kénytelen dolgozni, amely őt nem érdekli, vagy becsvágyát ki nem elégíti. Az ilyen ember rosszkedvű, levert és ha munkája után hazatér, hiányzik belőle az a tü-

relem és nyugalom, mely egy nyugodt és megelégedett családi életnek a forrása lehet. Egy ilyen szeretet és vidámság nélküli családapa nem lehet jó hatással gyermekeinek fejlődő lelkiéletére. Az ilyen elégedetlen ember vagy egy zsémbeskedő különc lesz, vagy valamilyen idegbetegségbe esik. Ebből is látszik, milyen fontos a pályaválasztási tanácsadóknak a működése. De még ennél is fontosabb a helyes élettárs kiválasztása.

A házastársaknak, akik mindennap együtt vannak, igen nagy szükségük van arra, hogy egymáshoz alkalmazkodjanak, egymás hibáit szeretettel elnézzék és az ellentéteket gyöngédséggel elsimítsák. Az még nem elegendő, hogy a leendő házastársak tessenek egymásnak, szükséges, hogy testileg és lelkileg olyan tulajdonságokkal rendelkezzenek, amelyek egészséges utódok világrajövetelét biztosítják. Házasulandó fiatal emberek, mindig olyan nagy családból válasszanak maguknak élettársat, ahol több leány van, az ilyen leányok háziasabbak, munkásabbak és nincsenek úgy elkényeztetve, mint az egyetlen leánygyermek.

Eugenikailag jelentős szerepet játszik a házasságra lépők életkora. Az egyenlő életkor, vagy a nő magasabb kora nem ajánlatos, mert a nő rendszerint 45—50 éves korában befejezi házasi életét, viszont a legtöbb férfi még nem és így a házasság boldogsága veszélybe kerül. A férfi legyen 5 vagy 10 évvel idősebb feleségénél. A házastárs helyes megválasztásánál gondoljunk arra, hogy különböző műveltségű és világnézetű egyének házassága a legkritikább esetben szokott boldog lenni.

A házassági tanácsadásban igen nagy szerepet játszó betegségek közül a gyakrabban előfordulókat fogom példaképpen felemlíteni.

Hogy a krónikus alkoholizmus milyen hatással van az alkoholista szülők utódaikra, ez a kérdés még nincs teljesen kiderítve. Kétségtelen az alkohol csirarontó hatása, amit állatkísérletekkel igazoltak.

Az alkoholista szülők gyenge idegrendszere nagyon gyakran öröklődik. Rendkívül veszedelmes a felnövő gyermekre az alkoholista szülők környezete és azoknak helytelen nevelése. Az ilyen környezetben a gyermek is elzüllik és korán rászokik az alkoholra. *Igen gyakran jönnek házassági tanácsadásra a rokonházasságok engedélyezése céljából.* A rokonházasság azért veszedelmes, mert az öröklési egységek, a gének, amelyek a házasságra lépők vérrokonosága esetén az utódokban egyesülnek, a megbetegedések számát lényegesen emelik. Pl. Az átörökléses süketnémáság egy a tízezer arányban öröklődik. Az első unokatestvérek házassága esetén ez a szám a hatszorosára emelkedik. Tehát a vérrokonok házassága a házassági tanácsadás útján feltétlenül kizárható. Hogyha valamely idegbetegség domináns menetben öröklődik, akkor a beteg család egészséges tagjai nyugodtan megházasodhatnak, mert őket nem tekintjük terhelteknek, utódaik mentesek az öröklődő betegségektől. Téves az a felfogás, hogy a rokon házasságban, minden terheltég nélkül beteg öröklési egységek, gének, képződnének elfajulás útján. A rokonházasságok (második unokatestvérek házassága) csak abban az esetben veszedelmes, ha a házasságra lépőknek valamelyike átöröklődő betegségben szenved. Domináns öröklés esetén könnyű a helyzet a házassági tanácsadás szempontjából, azonban annyira nehéz recesszív átöröklés esetén. Az egészséges családtagok csírasejtjeiben lappangó kóros gének vannak, melyek hasonló természetű génekkel találkozáva az utódokat megbetegítik. Ismeretes pl. hogyha mind a két szülőnek hasonló irányú elkorcsosodási hajlama van, gyakran látszólag minden ok nélkül bekövetkezik a gyermekben, bizonyos testrészek elfajulása.

Igen nagy fontossággal bírnak a házassági tanácsadás szempontjából az átöröklődő idegbajok. Három csoportra oszthatjuk őket: az első csoportba tartoznak azok a megbetegedések, melyeknek átörök-

lése nem ismerhető fel. Amikor a beteg szülei teljesen egészségesek. Ilyenkor a szülők mindegyike, mással egészséges gyermeket hozott volna létre. De egyenlő-irányú gyengeségük az utódba fokozottabb mértékben került át és kóros elváltozást okozott. Nyilvánvaló tehát ezen terheltég, mikor ép szülőknek hasonló módon több gyermekük lesz beteg. *A második csoportba tartozik*, amikor a betegség közvetítője nem beteg, de mégis nyilvánvaló, hogy mégis ő a baj átvivője, mert felmenő rokonságában hasonló kór-alak előfordult.

Pl. látszólag egészséges anyák gyermekei színvakok, vérzékenyek, hemophiliások, vagy látóideg sorvadásosak. A betegséget olyan nők örökítik át, akik maguk látszólag egészségesek. Gyermekeik közül azonban a fiúk betegek lesznek. A leánygyermekek fiaikra örökítik át a bajt, míg a beteg fiúk leszármazottjai egészségesek maradnak.

Vannak olyan természetű átöröklések, amelyekhez mindkét szülő megbetegedése szükséges. Gyakran láthatjuk közeli rokonságban lévők házassága esetén. Igen nagy jelentőségű a házassági tanácsadás szempontjából, ha egyes családokba ilyen bántalmak belekerülnek, egy teljesen egészséges vagy pedig nem terhelt egyén belépése a családba elhárítja a jelentkező betegséget. Nem szabad megengedni, hogy a terhelt családok tagjai vérrokonokkal kössenek házasságot. Családjuk jövőjének érdeke, hogy házastársuk lehetőleg eltérő tulajdonságú legyen. A szülők rokon volta nem minden esetben vezet elfajulásra, sőt az ilyen gyermekek jeles képességeket tanúsítanak, hogy ha a szülők nem szenvednek átöröklődő betegségekben. *Az átöröklődő Idegbajokat a legjobban tanulmányozhatjuk a családi merevgörcsös bénulásnál.* A betegség a gyermekévekben kezdődik. Az alsó végtag izomzata merevgörcsös, a járás csoszogó, a mozgás nehezített. Később a láb eltorzul és a beteg, mint nyomorék kerül ágyba. Ide tartozik még *az átöröklődő vitustánc* is, amely 35—40 éves korban

kezdődik és az arcon és a kezeken akaratlan szabálytalan vitustáncszerű mozgások támadnak, amelyek a test összes izmaiban mindig hevesebben jelentkeznek. Ezeknél a bajoknál is szigorú házassági tilalom javallt. Az átöröklődő megvakulás a leggyakrabban férfiakon fordul elő, sajátága, hogy az ép női családtagok közvetítik a leszármazó fiúkra. A beteg férfiak viszont nem örökítik tovább a bajt. Az esetek nagyrésztében toronyfejűség okozza a látóideg összenyomást. *Az átöröklődő idegbajokon kívül az elmebajokkal terhelt,* vagy szellemileg abnormális emberek utódai, szintén nem normálisak. Pl. A mániás depressziós elmezavar esetén, ha az egyik házafél beteg, az utódok $\frac{1}{3}$ -a kapja meg a bajt, $\frac{1}{3}$ -a gyöngye idegrendszerű, $\frac{1}{3}$ -a pedig normális marad. Ha mind a két szülő beteg, akkor az utódok $\frac{2}{3}$ -a lesz elmebeteg, $\frac{1}{3}$ -a pedig más abnormitásban szenved. Tehát 100% beteg.

Az átöröklésnek ez a leggyászosabb fejezete, mert, ha mind a két szülő beteg, az utód nem tud elmenekülni a bekövetkező végzet elől, mert sorsa már a megtermékenyítés pillanatában eldőlt. A csírasejt olyan súlyos szervi defektust hord magán, amely a fejlődés folyamán minden kedvező körülmény dacára is kialakítja a súlyos betegséget.

Az átöröklődő belbetegségek közül, példának a cukorbetegséget említem meg. A betegek közeli rokonságában 10 és 25%-ban találunk cukorbetegséget. Számos cukorbetegcsalád története ismeretes, amiből kitűnik, hogy a megbetegedés minden következő nemzedékben fiatalabb korban és súlyosabb mértékben lép fel. A cukorbetegség gyakran társul más szintén öröklődő anyagcserebetegséggel, így a köszvényvel és az elhízással. Ezen megbetegedések ugyanazon család különböző tagjainál lépnek fel, ami a megbetegedések között fennálló szoros összefüggésre mutat. A súlyos cukorbetegség recessív módon öröklődik, a könnyebb a domináns öröklést mutatja. A fiatal korban fellépő diabétesz feltétlen házassági akadályul szolgál. A későbbi kor-

ban fellépő cukorbetegség is ajánlatos az utódoktól való tartózkodás. A rokonházasság a terhelt családoknál feltétlenül tilos.

Milyen eszközöket használhat az eugenika ezen megbetegedésekkel szemben? A negatív eugenika egyik formája lehetne az állami házassági tilalom. Azonban a házassági tilalmat csakis lelkiismeretes és felelősségérzettel bíró egyének fogják megtartani. *Amit ma gyakorlati szempontból megtehetünk abból áll, hogy a házasság előtt önkéntesen jeletkezőket megvizsgáljuk, nem szenvednek-e valamilyen akut fertőző betegségben. Nincs-e náluk az elkorcsosulásnak olyan jele, amelyről feltételezhető a továbbörök-lődés, nincsenek-e egymással vérrokona ágbán és ezeket a felvilágosítás szavaival a házasságról lebeszéljük.* Az eugenika terén még óriási feladatok várnak reánk. Igen fontos, hogy az átöröklés komoly törvényeit minél szélesebb rétegek megismerjék. Szeretném hangsúlyozni, azt, amit már Galton is hirdetett, hogy az *eugenikai törvények terjesztésén kívül szükséges az emberek lelkiismeretének és felelősségérzésének* nemesítése. Az átöröklés törvényeit jól ismerő ifjúságnak, erkölcsösen kell élnie fiatal éveiben és a házasság előtt önmegtartóztatással kell biztosítani a kedvező átöröklés és a harmonikus családi élet feltételeit.

Kötelezővé kellene tenni a házasság előtti orvosi vizsgálatot. A jegy kendő-csere helyett, eljegyzés előtt, egészségi bizonyítványok kicserélését kell szorgalmazni. Rá kell nevelni a házasulandó ifjúságot, hogy a házassági tanácsadás kedvezőtlen orvosi leletéből csináljon lelkiismereti kérdést. És saját lelkiismerete tiltó szavára ne kössön olyan házasságot, amelyből terhelt gyermekek szülehetnek. A Kath. egyház helyes eugenikus érzékének bizonyítéka, hogy már évszázadok óta tiltja a vérrokonok közti házasságot. Igen sürgős eugenikai teendő lenne, minden gazdasági helyzetjavítás, amely lehetővé tenné a korábbi nősülést, mert a legnagyobb ellentétben áll

a fajnemesítés törvényeivel, hogy 30—35 éves férfiak sem tudnak megnősülni anyagi akadályok miatt. Az eugenika legszebb feladata, hogy a lakosság legértékesebb öröklési törzseit fenntartsa. Minden olyan törekvést, amely házasságellenes és a család lazítására törekszik, a népesség legnagyobb ellenségének kell tekinteni és energikusan védekezni kell ellene. Eugenikai törekvéseink csak akkor lesznek igazán eredményesek, ha hozzájárul ehhez a mai ferde világnézetnek és az erkölcsi életnek újjászületése. Ezért eugenikai szempontból, valamint nemzetünk fennmaradásának érdekében támogassuk az erkölcsi életet fejlesztő és ápoló intézményeket. Azok a vidékek, ahol a vallási élet fejlettebb, a legnagyobb szaporodást mutatják. Az újkori pogányság nyomán pedig csak a pusztulás és a halál jár.

Most befejezésül mindazoknak, akik azt vallják, hogy a házasságok az égben köttenek, helyet kell adni a földön a kötelező házassági tanácsadásnak, mert minden idealizmusunk mellé, kell annyi józan realizmust kevernünk, amennyit az eugenika megkövetel a házasulandók boldogsága és jobb jövője érdekében. Eugenika és erkölcs nélküli házasságokról, azt is mondhatjuk, hogy nem az égben, hanem a léghen köttenek, mert hiányzik belőlük a morális alap. Életünknek igen kimagasló és fontos eseményeinél születésünknel és halálunknál jelen van az orvos és a pap. Ne hiányozzon ezentúl az orvos a házasságkötésnél sem. Mert, ahogy az egyház szolgája a közvetítő fórum, aki az ég áldását osztja ki a házasulandóknak, úgy előzőleg az orvosnak kell ezt eugenikai és egészségügyi szempontból elbírálnia. Ha ez a két fórum, az orvosi és az egyházi szentesítette a házasságra lépés szándékát, *akkor igazán nyugodt lélekkel lehet elmondani, hogy a földön megkötött házasságok az égiek akarata szerint köttenek.*